

Öykü Soruşturma

1980'DEN GÜNÜMÜZE UNUTULMUŞ, ÖYKÜLERİ GÖZDEN KAÇMIŞ, ÖYKÜLERİNİN DEĞERİ YETERİNCE BİLİNMEMİŞ FARKLI KUŞAKLARDAN ÖYKÜCÜLER KİMLERDİR, NEDEN?

Imge Öyküler, öykü edebiyatının sorunlarını gündeme getirmek amacıyla yılda en az iki soruşturma yapacağını ilk sayısında duyurmuştu. Bu çerçevede, “1980'den Günümüze Türkçe Yazılmış Beğenilen 10 Öykü” konulu birinci soruşturmamıza yazarlarımızın verdiği yanıtlar birçok yanılla dikkat çekti. Yanıtlarda dikkati çeken bir nokta; 1980'den sonra da öykü yayımlamayı sürdüren eski kuşaklardan öykücülere, yeni kuşaklardan öykücüler ve onların öyküleri kadar ilgi gösterilmemesiydi. Bu durumun birden fazla nedeni ve açıklaması var elbette. Kuşaklarının ustaları arasında yer alan öykücüler de dahil olmak üzere eski kuşaklardan öykücülerin unutulmaları, göz ardı edilmeleri ya da bu öykücülerin öykülerinin değerinin yeterince bilinmemesi gibi birçok neden ileri sürülebilir.

Zaman zaman edebiyat dergilerinin gündeme getirdiği “edebiyatımızda unutulmuş, değeri yeterince bilinmemiş öykücüler” konusunu en son on yıl önce *Adam Öykü* gündeme getirmiş, soruşturma sorusunun karşılığını başlangıcından günümüze yaklaşık yüz yıllık bir zaman diliminde aramıştı. *Imge Öyküler*, birinci soruşturmaya verilen yanıtlardan da hareketle soruşturma sorusunu çeyrek yüzyılla sınırladı ve yazarlarımıza şu soruyu sordu: “Sizce 1980'den günümüze unutulmuş, öyküleri gözden kaçmış, öykülerinin değeri yeterince bilinmemiş farklı kuşaklardan öykücüler kimlerdir, neden?”

SORUŞTURMAYA GÖNDERİLEN YANITLAR

İnci Aral

Yetmişli yılların sonunda benimle birlikte ortaya çıkan, dergilerde yayımladıkları öykülerle dikkat çeken bazı öykücü arkadaşlar vardı. İçlerinde o yıllarda öykülerini kitaplaştıranlar da oldu. Ancak pek azı yazma uğraşını bugünlere kadar sürdürebildi. Son yıllarda yirmi-yirmi beş yıllık aralardan sonra yeniden öyküye dönenler oldu; ama kayıp zamanın telafisi ve yeniden başlamak hiç kolay olmayacak onlar için. Tartışmaya girmemek için ve birilerine üzülmeye hakkımı kendimde görmediğimden isim vermeyeceğim. Yaşayan hiç kimse, yolun başında ya da yarı yolda kalmış, gecikmiş, unutulmuş olduğunu duymaktan hoşlanmaz, bunu kabul etmek istemez. Ölmüş olanların arkasından “hak ettiği yere gelemedi” diye konuşmak da doğru değil. Gerçek şu ki vuruşa dövüşe, kırıla kırıla yol alır bu yolun yolcuları. Yazmak, sabır, inat, kararlılık ve her şeyin üstünde bir adanma gerektirir. Oysa düş kırıklıklarıyla boğuşmak, görmezlikten gelinmek, özel hayatın kırıklarına, yalnızlıklara katlanmak, hatta kavgacı olmak o kadar kolay değildir. Yazarlık kişisel bir seçimdir. Yani yetenek, birikim, tutarlı bir dünya görüşü yanında çok çalışkan olmak, sürekli üretmek gerekir. Uzun süreçte var olabilmek için süreklilik esastır. Bunca yıllık yazma uğraşımında bazı tanıklıklar yaşadım. Söyleyeceğini ilk kitapta söylemiş olduğu ve daha sonra, yazılmaya geçecek yeni bir şey olmadığına inandıkları için susmayı yeğleyenler gördüm. Evlenip çocuk çocuğa karışarak ya da hayat galesine düşerek evcilleştikten sonra aykırı seslerini kaybedenleri tanıdım. Bir de yazmanın acısına dayanamadıkları için vazgeçenleri ve acı içinde hem edebiyatı hem kendilerini yadsıyanları. Şu da gerçek ki; son yirmi yılda hem ülkemiz hem de edebiyat ortamımız insanı yazmaktan caydıracak sorunlar, değişimler ve işleyişler yaşadı, yaşıyor. Bu konuda söylenecek söz çok, ama konu ‘hakkı yenmişler’ çerçevesine sokulunca konuşmak zor. Yazmayı vazgeçilmez, iliklerine işlemiş bir hastalık olarak yaşayanlar ve gerekli inada sahip olanlar içinde bile kalıcı olmak için kişisel özgünlükleri yanında değişen hayata, insana, durumlara ve yazı sanatına güçlü sezgiler ve duyarlı bir bakışla yaklaşabilmeye imkân bulamamış olanlar çıkabilir. Sonuç olarak kimin unutulmuş olduğuna kimin kalıcı olacağına zaman, edebiyat tarihi karar verecektir.

Ferit Edgü

Çok söylendi ama, ne kadar söylenece az: Biz belleği olmayan bir toplumuz. Bellek olmadığında, birikim de olmaz. Birikim olmazsa, yeni gelenler, neyin üzerine kuracaklar yapıtlarını? Eski yazarlar, yazmayı, dünyaya bakmayı, dili kullanmayı öğrenmek için okunmazlar yalnızca; aynı zamanda nasıl yazılmaması gerektiğini öğrenmek için de okunurlar. Oysa, bizim okurlarımızın da yazarlarımızın da çoğunluğu herkesi unutup sıfırdan (kendilerinden) başlamak istiyor. Bu *Alzheimer* illetinden kimse sorumlu değil, ne eleştirmenler, ne yayıncılar, ne kitabevleri; toplumumuzun niteliklerinden ya da niteliksizliklerinden biri de bu olgu. Şimdi size, unutulmuş öykü yazarlarımızı F. Celâl’leri, Esendal’ları, Umran Nâzif’leri, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Orhan Hançerlioğlu’ları sayacak olsam ne yazar?

Daha dün öldü, 1950 sonrası Türk öykücülüğünün çok önemli bir adı, Tomris Uyar'ın adını duyduğunuz oluyor mu?

Yalnız öykü için geçerli değil bu söylediklerim. Şiir söz konusu olduğunda daha da acı, çünkü unutulmuş, okunmayan şairler, yazarlar gibi değil, Türk şiirini Türk şiiri yapan büyük ustalar, Dağlarca'lardan, Oktay Rifat'lardan, Melih Cevdet'lerden, Turgut Uyar'lardan söz ediyorum.

Garip! Anımsanan yalnızca ressam. Yapıtları metaya, yani paraya dönüştüğü ve bir pazar oluşturduğu için olsa gerek. Bu da toplumsal *Alzheimer*'in cilvesi.

Adalet Ağaoglu

İster hikâye kendi sessizliğine gömülmüşlüğünden, ister siyasal ve ideolojik yaklaşımla bile isteye yok sayılmasından, fiilen yok edilmesinden olsun, isterse değer biçme ölçeklerindeki “psikolojik” ayar bozukluğundan ya da şiir, roman türlerinde ürettiklerinin yazarın hikâyelerinden daha yaygınlaşmasından olsun pek çok nedenle gözden kaçmış, kaçırılmış hikâyecimiz var 1980'den bu yana yaratıcı düşünce üretiminin pazarlanması da tellâlin hokkabazlığına, tanıtım mekanizmalarının sesine ayarlanmış durumda. Eserin akla gelmesi, hafızalarda canlanması artık doğrudan doğruya ortalıkta sazlı sözlü gösteriye bağlı. Eğitim sistemindeki değerlendirme meselesi daha beter; iktidardaki ideolojinin keyfine bağlı. Hoş ikisi de aynı kapıya çıkmakta ya... Daha dün denecek kadar yakın bir zamanda okurları tarafından büyük değerler M. Ş. Esenal, Sait Faik, Aziz Nesin bile unutulmuşu terk edilmişlerdir. Artık her şey vitrine çıkarılma yol ve yordamlarına bağlı. Dün her birinin değerlerini teslim etmişlerin dahi hafıza-ı beşer nisyan ile malûl'lerden olabildiler. Unutulmuşların son yıllarda akla gelmesi, öz değerlerinin zorlayışından olduğu kadar, reklamı yüksek pazarın görüntüsüne tepkiden de doğmuş olabilir. Bu da “hiç yoktan iyidir”e gelir.

Çeyrek yüzyıldır değişik kuşaklardan varken yokoluşa getirilmiş hikâye yazarlarımız (başta yukarıda adlarını verdiğim hiç mi eskimez-silinmez M. Ş. Esenal, Sait Faik, Aziz Nesin olmak üzere bence şunlar):

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Reşat Nuri Güntekin, Fahri Celal, Sabahattin Ali, Peride Celal, Vüs'at O. Bener, Necati Cumalı, Ziya Osman Saba, Orhan Kemal (romancılığı hikâyeciliğini yok saydırmışlardan), Yaşar Kemal, Haldun Taner (onun da oyun yazarlığının popülaritesi öykülerini yazık ki gölgelemiştir), Zeyyat Selimoğlu, Osman Şahin, Selçuk Baran, Sevgi Soysal, Necati Tosuner.

Feridun Andaç

1980 sonrasının edebiyat/yayın ortamına baktığımızda neredeyse hiç adlarından söz edilmeyenlerin başında F. Celâlettin, Kenan Hulusi Koray, Bekir Sıtkı Kunt, Mahmut Özey, Ayhan Bozfiyat, Selçuk Baran adlarını verebilirim hemen. Bu altı öykücüye baktığımızda tarihsel bir sürecin dönemeçlerinde iz bırakmış birer yazar olduklarını düşünürüm. 1980'lerde yazıp bugün unutulmuşlarda söz ediyorsanız, bu yargı için henüz erken diye düşünüyorum.

ÖYKÜ SORUŞTURMA

F. Celâlettin (1895-1975), geleneksel anlatının en güçlü temsilcisidir. Üstelik Aziz Nesin, Hal-dun Taner öyküsünün ortaya çıkmasında etkileyici bir kaynaktır.

Bekir Sıtkı Kunt (1905-1959), Sait Faik öyküsünün çıkış noktasının Kunt'un öykü çizgisinden olduğunu düşünürüm.

Kenan Hulusi Koray (1906-1943), ince duyarlıkların öyküsünü kurmada başarılı; olay öyküsünün kuruluşunu göstermesi bakımından ise örnek alınması gereken biri. Gerçekliğin diline hep sadık kalmış bir öykücüdür.

Mahmut Özay (1908-1981), kasabanın ruhunu en iyi anlatan öykücülerin hanesinde unutulmayacak biri. *İhtiyar Elma Ağacı*, bu anlamda benzersiz bir kitaptır.

Ayhan Bozırat (1932-1981), öykünün narin/kırılgan sesidir. Zamansız ölümü onun yazdıklarının üstüne bir gölge gibi düştü. Bugün okunsa nasıl etkileyici bir kaynak olabileceğini düşünürüm.

Selçuk Baran (1933-1999) için de Bozırat'a dair söylediklerimi söylemek isterim. Benzersiz bir yazı dokusu olan yazardır, Baran. Unutulabileceğini düşünmüyorum. Göz ardı edilmiştir olsa olsa.

Gerçek, "iyi edebiyat" dokusunu bulduğumuz bu öykücülerin yanına katabileceklerimiz vardır kuşkusuz. İlk anda uzanıp düşünebildiklerim, okudukça her dem anımsadıklarım bunlar.

Nursel Duruel

1980 sonrasında, öyküleri kendi çekmecesinde kilitli kalmayan, ulaşılabilir bir yerde (taşra dergileri dahil her türden yayın organı) yayımlanan, kendi adına bastırılmış olsa da kitap olarak çıkarılan bir öykücünün tümüyle gözden kaçması, bir tek kişinin bile ondan haberdar olmaması düşük bir olasılık. İnternet bu olasılığı daha da azalttı. Öte yandan, yayın olanaklarının genişlemesi, yazmaya yönelen gençler arasında öyküye ilginin artması, eskiye oranla daha çok öykü kitabı çıkıyor olması, 'fark edilme'yi zorlaştırıyor. Öykünün sıkı izleyicileri bile iyi bir öykücüyü gözden kaçırabiliyor ya da gecikerek fark ediyor.

"Unutulmuş, öykülerinin değeri yeterince bilinmemiş" öykücülere gelince...

Okurun beğenisini olgunlaştıran eleştiri kurumunun reklamın gölgesinde bırakıldığı, kenara itildiği, edebiyatın kendisinin değil, edebiyat dışı mekanizmaların belirleyici olduğu günümüz ortamında unutulmayanları, değeri bilinmiş olanları saymak tersini saymaktan daha kolay. Zamanında değeri bilinmiş olanlar da dahil, her kuşaktan öykücü aynı durumla yüz yüze bugün. Aysel Özakın, Hür Yumer, Melih Ergen, Ülke Aren, Şiir Erkök, Cumhuriyet Orancı, Ahmet Ordu ve liste çok uzayacağı için saymadığım pek çok isim kısacık bir sürede unutulmuş sularına bırakılmadı mı? Bırakılmıyor mu? Bu durum böyle devam ederse -ki öyle görünüyor- değeri bilinmeyenler bir yana, öykücülüğümüze katkıları bilinen en yeni isimlerin bile gelecekteki okur sayısı, korkarım, yazar sayısından az olacak.

Sulhi Dölek

Son yirmi beş yılda belli başlı öykü ödülleri kazanmış olan yazarların listesine baktım, içim burkuldu. Sonra Behçet Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*'nü açtım, sevdiğim öykücülere mim koydum. Kitaplığımdaki öykü derlemelerini elden geçirdim. Her aşamada üzüntüm biraz daha arttı. Tamam; Sabahattin Ali, Oktay Akbal, Zeyyat Selimoğlu, Mehmet Seyda, Leyla

Erbil, Tarık Dursun K., Adnan Özyalçın, Nezihe Meriç, Oya Baydar gibi ustalardan söz etmeyelim. Ama bazı orta kuşak öykücülerinin, hatta ilk kitaplarını son on yıl içinde çıkarmış olan yetenekli bazı gençlerin de unutulma tehlikesiyle yüz yüze olmalarını nasıl açıklayabiliriz?...

Necati Güngör'ün birçoğu ödül almış kitaplarının yeni basımları nerde?... Ayrıca 2003 yılı sonlarında çıkan ve birbirinden sıcak ve insancıl öyküler içeren *Üsküdar'a Gidelim*'in neden ikinci basımı hâlâ yapılamadı?... Ya da, öykümüzün en özgün isimlerinden Necati Tosuner, neden yeni yayıncısını gazete ilanıyla bulmak zorunda kaldı?... Osman Şahin, Nursel Duruel, Burhan Günel, Feyza Hepçilingirler, Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Ahmet Yurdakul, Gülderen Bilgili... Bu liste uzar. Yoksa şöyle mi sormalı: Hangi öykücünün, hangi yazarın değeri "yeterince" biliniyor ki?...

"Vefasızlık ve bellek zayıflığı bizim karakterimizdir," deyip geçmek var... "Kitapları gençler okuyor, onlar da on yıl önce henüz çocuktuk," gibilerden görece iyimser, umutlu yorumlar yapmak var...

Ama biz okumayı sökemedik ki henüz!... Okurmuş gibi yapıyoruz, elimizde çok satan bir kitapla gezinmeyi edebiyatseverlik sanıyoruz.

Erendiz Atasü

Bence az anımsanan öykücülerden bazıları: Ayhan Bozırat, Selçuk Baran, Ülke Aren, Remzi İnanç, Lütfiye Aydın, Peride Celal.

Semih Gümüş

Edebiyat tarihi içinde değeri bilinmeden kalan, neden sonra unutilan öykücü olacağını düşünmüyorum. Değerli olan er geç hak ettiği yeri bulur. Gelgelelim, bunu söylerken "geç" kalınabileceğini de kabul etmiş oluyoruz. Demek ki değerlerimizi doğru zamanda anlamının önemi büyük. Böyle bakınca da, bundan sonra hiçbir yazarın Memduh Şevket Esendal kadar geç anlaşılmasına gönlümüz razı olamaz. Sağlığında bugünkü kadar değer verildiğini Esendal da göremedi.

Sait Faik'i hak ettiği kadar değerlendirseydik, hakkında sayısız inceleme, araştırma yapılmış olması gerekirdi. Demek ki değerlerini bildiğimizi sandıklarımıza karşı ödevlerimizi yerine getiremiyoruz. Ne Tanpınar'a ne Orhan Kemal'e ne Vüs'at O. Bener'e... Şimdiki genç okurlar Feyyaz Kayacan'ı okumuşlar mıdır?... Hiç değilse son çeyrek yüzyıl içindekilerin değerini gecikmeden saptayalım. Daha dünmüş gibi yaşadığımız son çeyrek yüzyıl içinde ortaya çıkan bir öykücünün unutulması elbette düşünülemez. Gene de şunları söyleyebilirim:

Cemil Kavukçu'yu keşfetmek için pek gecikmedik; ama Mahir Öztaş'ın öykülerinin romanlarının gölgesinde kalmasına izin veriyor gibiyiz, hem de öyküleri romanlarından önemliken. Ayfer Tunç'un öyküleri üstünde biraz daha fazla durulmalı; Aslı Erdoğan günlük hayatın hay hayu içinde verimini büsbütün en aza indirmiş bile olsa, unutulmamalı; Faruk Duman'ın kimsele benzemeden üst üste koyduğu öyküleriyle pek okumadığımız türden bir duvar örmeye başladığını şimdiden değerlendirip savrulmalara karşı onu uyarmalı.

ÖYKÜ SORUŞTURMA

Sevgili arkadaşımız Mehmet Günsür'ün yazdığı azıcık öykü toplamıyla bile öykücülüğümüzde benzersiz bir yer tuttuğunu unutmamayı başarırız, değerlendirmeye düzeyimizin geçen on yıllardan çok daha nitelikli olduğunu da göstermiş oluruz ki, bundan da hiç kuşku yok.

Şükran Yücel

Edebiyatın sürekli ilgi çekici olabilmesi için yeni isimlerin gündeme gelmesi gerekir. Klasiklerin değeri unutulmadan edebiyat hep yenilenmelidir. Edebiyatta kendi zamanlarında değeri bilinmemiş yazarlar her zaman olacaktır. Belki de onların öykülerini hiç okumadık, adlarını bile öğrenemeyeceğiz. Edebiyatta bir dönem zamanın ruhuna uygun öyküler yazmış, ama artık günümüzde 'eskimiş' olarak görülebilen yazarlar da olacaktır elbette. Zorunlu emeklilik yaşı olmayan edebiyatta bazı kişilerin biraz kenara çekilmesi gerekebilir. *Imge Öyküler* dergisinde de yeni isimler görmeliyiz. Gençler öykü yazıyor. Çok meraklı ve araştırmacı bir gençlik var ve biz onlara hep "eskileri oku da gel", diyoruz. Onların Türkçeyi iyi kullanmadıklarını, Batı edebiyatından fazlaca etkilendiklerini düşünüyoruz. Dil her gün yeni kelimelerle zenginleşiyor. Beğenelim beğenmeyelim, yeni sözcükler, deyimler, küfürler ekleniyor. "Ekşi sözlük" gençlik üzerinde bu kadar etkiliyse, ekşi sözlüğü kullanan öyküler de girecektir edebiyatımıza. En çok kitap okuyan kesim gençler olduğuna göre onların öykücüleri de çıkmalı. Gençlerin daha çok romana yönelmelerinin bir nedeni de yeni bir anlatım biçimi ve dil arayışı içinde olan öykülerini yayımlatabilecekleri 'genel akım' dışında kalan öncü dergilerin çıkmaması olabilir. Yayın hayatına veda eden *Hayalet Gemi* dergisinden ne kadar yetenekli ve usta öykücüler yetiştiğini hatırlayalım. Bundan dokuz yıl önce *Adam Öykü*'nün "En Beğendiğiniz Genç Öykücü Kimdir?" soruşturmasında seçilen öykücülerin yaşları kırkın üstündeydi. Bizim edebiyatımızın 'gençliği' hep kırklı yaşlarda oluyor nedense. Gene *Adam Öykü*'de on yıl önce yapılan ilk soruşturmada, "öykümüzde unutulmuş ya da yeterince üstünde durulmayan öykücüler var mı?" sorusuna verilen yanıtlar arasında Sait Faik, Vüsat O. Bener, Bilge Karasu gibi isimler de geçiyordu. O zaman edebiyatımızda unutulmayan ve değeri yeterince bilinen öykücüler kimdir?

M. Sadık Aslankara

Yazınsal bağlamda eleştirilip değerlendirilmiş öykülerin tümü de sonuçta değerleri görülmüş ürünler olarak alınabilir bana göre! Bu anlamda öykülerin değer yitiminden söz edilemez kesinlikle. Ancak okurca ilgi gördüğü ya da kimileyin ödüllendirildiği halde eleştirilip değerlendirilmemiş öykülerse, bir açıdan değeri yeterince kavranmamış ürünler olarak nitelenebilir ama. Ancak bu olgu, yönelttiğiniz soruya karşılık oluşturmuyor yine de. Ben, soruya, dönemleri dikkate alarak, değeri üzerinde yeterince durulmamış öykücülerin tek tek adlarına getireyim sözü. Sözelimi 1980 sonrasında onca verim sunduğu halde Peride Celal'in, Muzaffer Buyrukçu'nun, 1980'den sonra verim atığına geçen Selçuk Baran'ın, Nursen Karas'ın, 1970'lerden bu yana en az otuz yıldır öykü verimini düzenlilik içinde sürdüren Hulki Aktunç'un, Necati Güngör'ün, İbrahim Erdem'in, 1980'den sonra yoğun öykü verimlemiş olan Ali Balkız'ın, Ahmet Önel'in, 1990'larda yükseliş gösteren Ruşen Hakkı'nın, Dinçer Sezgin'in değerleri ne ölçüde anlaşılabilir dersiniz? Ama eğri oturup doğru konuşalım, Öteki öykücülerin de bunlar arasında anılması

gerekmez mi? Örneğin bir Murat Yalçın ile Sibel K. Türker'in değerinin ne oranda ayırdındayız acaba? Genç öykücülerin büyük bölümünün değerinin yeterince anlaşıldığı savlanabilir mi? Sıra tek tek ad vermeye geldiğinde pek çok öykücünün değerinin hemen hiç anlaşılmadığını görebilmek için bilici olmaya gerek yok!

Yukarıda andıklarımın arasına daha pek çok öykücünün adını eklemek olası!

Hadi andık diyelim adlarını; bu öykücülerin, değerlerinin anlaşılmasını sağlayabilecek mi peki bu? Biz burada adını andık diye, hadi biraz da savuralım, değerlerini teslim ettik diye birden değer mi kazanacak peki bu yazarlar?

Sonuçta hemen her dönemde unutulmuş, verimleri gözden kaçmış, değeri yeterince bilinmemiş öykücüler de, bunların yanı sıra öteki alanların, türlerin yazarları da, başka başka alanların sanatçıları da hep olacaktır!

Nemika Tuğcu

12 Eylül öncesinde ve sonrasında toplumun hemen tüm katmanları büyük bir altüst oluşu yaşadı. Sağlıklı ürünlerin ortaya çıkması için bu toplumsal çalkantının durulması gerekiyordu.

Bu dönemde, gençlerin bir bölümü, ne yazık ki edebiyatla hapisanede tanıştığını söyledi. 80'lerin sonuna doğru ortaya çıkan yeni imzalar, aldıkları edebiyat ödülleriyle kimliklerini pekiştirmeye başladılar.

Bazı yazarlar yazmaktan vazgeçti, belki de küstü. İlk ve tek kitabı ile iki ödül alan Gülderen Bilgili yazmayı bıraktı. Onun iyi bir öykücü olabileceğini düşünüyordum. Edebiyat ortamından çekilmesi bilinçli bir tercih miydi bilmiyorum; ama Bilgili'nin öyküyü ihmal ettiğini düşünüyorum. Gözden kaçmış ya da unutulmuş farklı kuşaklardan öykücüler olmuştur. Edebiyat tarihçileri, eleştirmenler daha net bir yanıt verebilir bu soruya. Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük kentlerde -şimdi Adana'yı da buna dahil edebiliriz- yaşayan genç yazarlar, bir biçimde edebiyat dergilerine ulaşabiliyor, yazdıklarını yayımlatabiliyorlar. Oysa büyük kentlerin dışında da edebiyatla uğraşan, öykü yazar, üstelik iyi öykü yazarlar var. Onlar, bir editörün, eleştirmenin kendileriyle ilgilenmesini bekliyor. Yazar olmak isteyenleri yönlendirecek olanlar editörler ve eleştirmenlerdir.

Genç yazarların, yeterince önemsenmediğini, bu alanda fırsat eşitliği olmadığını düşünüyorum. Ama bir başka soru daha var kafamı kurcalayan: Kitaplarının baskı sayısı, medyadaki görüntüleriyle, transfer ücretleriyle, reklamlarıyla, verdikleri demeçlerle, yaşamlarıyla, imajlarıyla yazar olmak isteyenler üzerinde özendirici etkileri var mı kimi yazarların?

Cemil Kavukçu

Bu soruşturmaya iki açıdan değerlendirmek istiyorum; biri, değeri yeterince bilinmemiş yazarlar, öbürü de, değeri bilindiği halde öykü yazmaktan vazgeçmiş yazarlar. Soruşturma her ne kadar 80'li yıllardan günümüze diye bir çerçeve içine alınmışsa da, Orhan Kemal'e değinmeden geçemeyeceğim. Türk öykücülüğünün önemli kilometre taşlarından biri olan yazarımız bile 'unuturulanlar' arasına girmek üzereydi. Selçuk Baran'ın, Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun da günümüzde okunmasını çok istiyorum.

ÖYKÜ SORUŞTURMA

Şükran Farımaaz beğendiğim bir öykücümüz, ama ne yazık ki hak ettiği yerde değil. Bunu sorun ettiğini sanmıyorum. Farımaaz, öyküye gönül vermiş biri. Yazacaklarını merakla bekliyorum. Semra Özdamar, Figen Çakmaklı, İsmet Tokgöz, Sevda Kaynar, Ahmet Çakır, İzzet Kılıçlı, Hüseyin Akyüz'ün öykülerini ise özlüyorum. Öykülerini özlediğim bir başka yazarımız da Lütfiye Aydın'dı. Bu sonbaharda öyküleriyle buluşacağımız için sevinçliyim. Değerleri bilindiği halde yıllardır öykü yazmayan iki yazarımızı da burada anmak istiyorum: Gülderen Bilgili ve İzzet Yasar.

Sezer Ateş Ayvaz

Türkiye kültür ortamının, öykü yazınına gereğince değerlendirebildiği kanısında değilim. Değeri bilinmiş öykü kitaplarının, hangi ölçütlere göre; güzel, iyi, önemli oldukları konusunda eleştiriye-inceleme dayanan bir değerlendirme yok ortada. "Görölmek", "hatırlanmak", "öne çıkmak", yazınsal-estetik değil, sosyolojik bir sürecin sonucu! Görölmeyenlere gelince, yazdığı yapıtın dışında yazar olarak görünmemeyi; bir tutum, anlayış, ilke, duruş olarak benimseyen yazarlar olduğunu biliyorum. Röportaj yapmayan, fotoğraf bile çekirtmeyen yazarlar... Bizden Kâamuran Şipal geliyor aklıma. Görölmeyenlere değil, görölenlerin, neden, nasıl, ne şekilde göröndüklerine bakmak gerek.

Kemal Ateş

Değeri Bilinmemiş Bir Yazar: *Mehmet Seyda*
"Hakkı yenmiş" yazarlardan söz edilince, hiç hakkını yemeden önce onu anımsıyoruz. Unutulan yazarlardan söz açıldığında, hiç unutmuyoruz onu. Belki de yalnızca bize, bizim edebiyatımıza özgü bir "vefa" olgusunun en tipik örneğidir Mehmet Seyda'ya ilgimiz. Yaşarken hakkı verilmedi, ölünce çabuk unutuldu. Oysa genç öykücülerin tekrar tekrar okuması gereken bir yazardır Mehmet Seyda. Halk diline, konuşma diline kulak vermeyi bilen bir yazar o. Halkın kullandığı dil, yazar için futboldaki "pas" gibidir. O pası, halkın verdiği pası değerlendirmek yazara, dil uzmanına düşer. Almanya'da yüzyıllar önce Martin Luther'in yaptığı işi, bizde Mehmet Seyda gibi yazarlar yakın zamanlarda yaptılar. Konuşma dilini bütün canlılığıyla yazı diline çevirmek, demin sözünü ettiğim o "pası" almaya bağlı. "Halkın ağzına kulak vermek" diye özetleyebileceğimiz bu iş, yazı dillerini geç kuran uluslar için çok önemlidir. Sözlüklere girmemiş, öz Türkçe ne çok sözcük, deyim bulursunuz onda. "Evimin Erkeği" adlı öyküsü Türk edebiyatının en güzel öykülerindendir bence. Neden mi hakkı yendi Mehmet Seyda'nın ? Bazı yazarlara gereğinden fazla hak verildiği için. Bugün de yaşanıyor aynı durum: Bazı yazarlara hak ettiğinin üstünde değer verilmesidir, Mehmet Seyda gibi yazarların unutulmuşlarının nedeni. En önemli neden budur bence. Başka nedenler bundan sonra gelir.

Sevinç Sayan Özer

Adam Öykü'nün 56. sayısında Stig Dagerman'ın *Bir Çocuğu Öldürmek* adlı öyküsünü okuyunca iki gün kendime geledim. Her tarafta yazarın diğer öykülerini aradım. Bir trajediyi bu denli yalın bir biçimde hatırlanabilir bir hale getiren -mitleştiren- bir başka güçlü öykü anımsamıyorum.

“İşte çok iyi bir öykücü” diye okuyarak bana bir keşfetme hazzı yaşatan bazı öykücülerden yeterince tartışılmayanlar elbette var. Güner Ener'in İmge Kitabevi Yayınları tarafından yayımlanan *Eylül Yorgunu* isimli kitabı hiç tartışılmadı. Oysaki çok heyecan verici öykülerdi onlar. Genç yazarlarımızdan Toprak Işık bana Haldun Taner'in yerini dolduracakmış gibi geldi; fakat nedense hiç tartışılmadı. Bir de tabii “Kötü öykücülerden iyi romancı olur mu?” sorusu sorulmadığı için birçok kadın yazarın romanı gerçekte popülist edebiyat ürünü muamelesi gördü. Öykü eleştirisinin zaafınının doğa sonucu olarak...

Başar Başarı

“Sizce unutulmuş, öykülerinin değeri yeterince bilinmemiş öykücüler kimlerdir?” diye soruyorsunuz. Bu sorunun yanıtını veremeyeceğim. Çünkü esas olan yazar değil, eserdir benim için. Ben kitaba bakarım. Okuyup da beğendiklerimi kardeşlerim gibi görürüm, hafıza denen o biricik heybeme atar, zihnimin sırtında taşıırım. Yazarlarıyla eş ya da yoldaş olmasam da... Yazarların hükmünü vermek edebiyat tarihçisinin işi, Orhan Veli'nin dediği gibi. Ben kitaba bakarım, kardeşlerime yani. Şimdi, tabii eğer sizin için de uygunsa, onların adına kullanmak istiyorum söz hakkımı; 80 sonrası yayımlanmış birkaç öykü kitabından söz ederek...

Yazarı aynı zamanda bir şair olan *Dönüşü Olmayan Hikâyeler* (İzzet Yasar, Cem, 1981) örneğin. 80 kırımının çok iyi bir tanıklığıdır bu, her şeyden önce. Neredeyse ironiden ibaret anlatımıyla, siyasetle hemhal olmuş konularıyla, şahsi tarihime de fena halde isabet eden bu küçük kitap bence edebiyat çevrelerince ıskalanmışlara pek iyi bir örnektir. Her ne kadar bundan on yıl önce, yazarın şiirleriyle toplanarak yeniden basılmış olsa da (*Tüm Eserleri*, Oğlak, 1995), piyasada bulunmayışı da bunun iyi bir kanıtı.

Bir başkası *Karanfilsiz* (Hakan Şenocak, Cem, 1988). Onun durumu apayrı. Çünkü yazarı yayınevi değiştirdikçe yeniden ve yeniden basıldı (Can, 2001; İş Bankası, 2005). Ama üzerinde kesilmiş ahkâma hiç rastlanmadı. Oysa *Karanfilsiz* çok ince bir şeydi bence. Hele “Mor”; bir masal mıydı, yoksa günümüzden bir mesel miydi, hâlâ emin değilim! Yazarının da geçenlerde sitemkeş bir lisanla söylediği gibi, yerleşik edebiyat zümresinden en ufak bir alâka görmedi *Karanfilsiz*. Yazık!

Bir başka şair kaleminden çıkma kayıp-kitap da *Dünyadan Çıkış Yolları*'dır benim için (Sami Baydar, Cumartesi, 1990). Hezeyanlı, isyanlı, muammalı metinleriyle biraz çapraşık gelebilir ilk bakışta. Ama ilk okuduğumda, o günlerde yazdıklarına ve düşündüklerime yakın düştüğünden zahir, *Yollar* içimde hemen yer etti. Kayıp gitmesine seyirci kalmaktan gayrı yaptığım, işte buraya yazmaktır adını.

Aynı günlerde bir görünüp bir kaybolan *Tek Kişilik Ölüm* (Nuray Tekin, İletişim, 1991) vardı bir de. Vedat Türkali'nin bir kitabıyla adaş. Hepsisi hepsi dört formadan oluşan bu ince kitabın

ÖYKÜ SORUŞTURMA

içindeki, dizgi hatasından tekrar edilmiş bir paragrafı işaretlemişim yeşil kalemle. Sayıklamalı ve belki de bu sayede çok içten bir kitaptı.

Bitirmeden iki isim daha vereyim, bugüne yakın. Biri *Karakalem Requiem* (İlhan Durusel, YKY, 2003), öteki de *İzmir Postası'nın Adamları* (Ahmet Büke, Kanat, 2004). Yazarları İstanbul dışında yaşadığından belki, varla yok arasında geçip gittiler sanki. Ben ikisine de kefilim.

Peki neden değeri bilinmedi bu kitapların? Elbette ki öykünün, edebî öykünün zümresinin incelmelerinden. Toplumda talebi olmayan bir sanatla uğraşıyoruz, kabul edelim. Bu dosyada topladığımız “değeri yeterince bilinmemiş” isimler bir yana, edebiyat çevrelerinde kabul gören üstatların öykülerini kaç kişi okudu ki sizce? Örneğin Hulki Aktunç'u, Bilge Karasu'yu ya da yeni-lerden bir Hasan Ali Toptaş'ı.

Nalan Barbarosoğlu

Yakın ya da uzak, tarihsel açıdan bakıldığında, ‘unutulmuş öykücü’ nitelendirmesine pek katılmıyorum. Elbette gündeme gelmeyen, öykülerinden söz edilmeyen öykücüler oldu, oluyor. Güncelken, daha yayımlandığı sıralarda bile gözden kaçan, görülmeyen öyküler ve öykücüler de var. Buna rağmen “unutulmak”tan söz etmek, ne kadar doğru olur, pek emin değilim. Öykünün tadını almış ve öykü kitapları arasında yolculuğa çıkmak isteyen, öykülerini ve öykücülerini bulmak isteyen okurlar, ‘gündemde olmayan’ öyküler ve öykücülerle de buluşuyor, buluşacaktır. Ama bugün genelde öykü, tür olarak okuma tercihlerinde arka planda kalıyor zaten. Yazarlar açısından da -ne yazık ki hâlâ- bir roman atölyesi olarak görülüyor sanırım. Bu yüzden de genel edebiyat ortamı içinde öykü, niteliğine ve niceliğine paralel bir gündem yaratamıyor. Bu durumun okur profili ve yayın dünyasındaki yönlendirmelerle ilgisi tartışılabilir, hatta tartışılması gereken bir konu, diye düşünüyorum. Bu anlamda sadece geçmiş yıllara yönelik değil, günümüzde daha yazılarken ‘unutulan’ demeyelim de ‘göz ardı edilen’ bir öyküden rahatlıkla söz edebiliriz.

Niyazi Zorlu

Paris'te Münzevi kitabının 200. sayfasında, bu yakınlarda altını çizdiğim bir cümlesi var Calvino'nun: ‘Dünyayla ilişkilerimde keşiften başvuruya geçtim (...)’

Çoğunluğu İstanbul çıkışlı edebiyat dergileri ya da ekleriyle eğitildik biz, çevredekiler. Ben şanslıydım, uzaklaştırdım, ikametgâh senedi almam gerektiğinde çevrenin de çevresindeki muhtarlığa giderdim. O vakitler İzmir'de, Hür Yümer'in sayıklama cüretiyle allak bullağım, Mustafa Kutlu'nun öyküleri beni huzursuz ediyor, Cahit Zarifoğlu'nun günlüklerini (Yaşamak) öyküye dahil edeli çok olmuş. İstanbul'a gelmeye hazırlandığım bir dönemde, sanırım *Argos* dergisinde Murat Yalçın'ın (ilk kitabının kapağına da ilham olan, tam isabet!) öyküsünü okumayayım mı: ‘Konsol’ muydu adı? Bu öyküyü yayımlamayı bilen derginin, yakın bir gelecekte ‘Konsol Özel Sayısı’ hazırlayacağından da o kadar emindim ki! Sonra İstanbul'a geldim. *Varlık* dergisine ayak basıp da sağ olsun Enver Ercan tarafından dergi/kitap çıkışları ile birlikte muhtemelen aklımı başımı da düzeltmek üzere boş masalardan birine oturtulduğumda, o da ne, Cemil Kavukçu'nun Patika'sıyla karşılaştım mesela. Varlık içinde yokluk raflarında, üzerindeki onca yıllık toza akıl kestiremedim, üzerine öyle bir üfürmüşüm ki görüleceğimden çekinerek... Öte yandan (‘öte yan’ lafın gelişi, aslında tam da damar'dan) Murathan Mungan ve *Kırk Oda*'daki öyküleri... Ertuğrul

Oğuz Fırat'ın Kitabı 1995'te yayımlanmış, ancak aradan yıllar geçmiş hâlâ *Karmakarışık Öyküler Kitabı*. Sonra Cihat Burak'ın *Cardonlar*'ının ısırlıklarından habersiz bir okurluğu/yazarlığı da tasarlayamam ben. Şiir Erkök Yılmaz nerelerde sahi?... Sami Baydar bu yakınlarda, Necmi Zekâ ile bir söyleşi yaptı, *Kitaplık* dergisinde yayımlanan o söyleşiden ben ancak Baydar'ın ne yaman öykücü olduğunu anlarım. *Dost Körpe*'ye de hakkını pekâlâ teslim edelim; pek tuhaf kaçır Körpe, bilgisayarlı oyun salonlarına giren ve orada bir tekinsizlik sezip öyküleştiren ilk öykücüdür. 'Ha!' deyince 80'den bugüne, öykücülükte aklıma gelen ihmaller, kaçmaya hazır fırsatlar, çoğu zaman 'başına kalan okurluklarım' üç aşağı beş yukarı buna benzer işte.

'(...) yani dünya benden bağımsız olarak duran bir veriler bütünü, o verileri karşılaştırabilirim, aktarabilirim, hatta ara sıra zevk de alabilirim onlardan, ama hep biraz dışarıdan.' diyor ve 'La-forgue'un şu dizelerini' anımsıyor en sonunda Calvino: 'Hiçbir serüvenim olmayacak benim/Koskaca dünyada minicik çünkü./Paris-Çevre şimendiferi!'

Jaklin Çelik

Konu, öykülerinin değeri yeterince bilinmemiş, açık bir deyişle "haksızlık" edilmiş/edilen yazarlar olduğunda kendimi bir isim verecek kadar cesur hissetmiyorum. Geçmiş dönem de bize gösteriyor ki sebebi her ne olursa olsun -buna yazarın kişisel tercihi de dahil- edebiyat ortamının reddi, bir güç olarak ürünü/yazarı edebiyat çöplüğüne göndermeye yetmiyor. Ortamı bir kenara bırakacak olursak edebiyat döngüsünde yazar ürünüyle, geç de olsa hak ettiği yeri buluyor.

Ömer Lekesiz

"Unutulmuş"luğu, bir tür hak edilmişlik, kitap kirliliğinden kendiliğinden korunmuşluk olarak alırsak son yirmi beş yılda unutulmuş öykücülerin sayısı oldukça yüksek çıkacaktır.

Bu anlamda öykünün "nitel" sınırlarının geçmişten bugüne çok iyi belirlendiğine ve bir eleştiriye konu olsun ya da olmasın o "nitel" sınırların kendiliğinden bir eleme gücüne sahip olduğuna inanırlardanım. Bu nedenle, 1999-2000 yılları arasında üç kitap yayımlamış Nilüfer Açıkalmı' da, 1986-2001 arasında on kitap yayımlamış A. Haydar Haksal'ı da unutulmuşlar sınıfına almakta ve listeyi geniş tutmakta bir sakınca olduğunu sanmıyorum.

Ancak, "öyküleri gözden kaçmış, öykülerinin değeri yeterince bilinmemiş farklı kuşaklar..." denildiğinde konunun boyutu değişiyor. Çünkü cümle böyle kurulduğunda ceberut bir yazınsal iktidarın, ihmalkârlığın, eleştirisizliğin, kasıtlı unutmamanın altı çiziliyor. Tam buradan baktığımda da ilk öykü kitaplarının yayım tarihlerine göre, 1920-1940 arasından: Fahri Celalettin, Osman Cemal, Nahit Sırrı, Bekir Sıtkı, Umran Nazif ve İlhan Tarus, 1941-1970 arasından: Abdülhak Şinasi, Samim Kocagöz, Fahri Erdiç, Sabahattin Kudret Aksal, Faik Baysal, Zeyyat Selimoğlu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Feyyaz Kayacan, Bahaeddin Özkişi, Kamuran Şipal, Mehmet Seyda, Afet İlgez, Fikret Ürgüp, Şevket Yücel, Mübeccel İzmirli, Nursen Karas ve Nihat Eruz, '70'li yıllardan: Ayhan Bozırat, Selçuk Baran, Necati Güngör, Metin Önal Mengüşoğlu, Mustafa Balel, Ayşe Kilimci, Mustafa Miyasoğlu, Aysel Özakin, Mehmet Semih ve Necati Mert, '80'li yıllardan: Cihat Burak, Afşar Timuçin, Yaşar Kaplan, Tarık Günersel, İzzet Kılıçlı, Ülkü Ayvaz, Semra Özdamar ve Hatice Bilen, '90'lı yıllardan: Mario Levi, Yeşim Dorman, Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Ramazan Dikmen, Mehmet Günsur, Muhterem Yüceyılmaz ve Hür Yümer'in isimlerini ilk elde belirleyebiliyorum. Neden?

ÖYKÜ SORUŞTURMA

Başlangıç olarak 1980 yılı verildiği için cevap bulmak biraz kolaylaşıyor. Şöyle ki: Öykünün ro-mandan bağımsız yani “tam kendi” olarak kurumlaştığı dönemi izleyen ‘70’li yıllar aynı zaman-da dünya görüşlerinin keskince bilenerек ülkenin bir iç savaşa sürüklendiği yıllardı. Edebiyat da bu yıllarda propaganda çabasının, mesaj kaygısının gölgesi altına kaldı; politik anlayışlara göre bölümlendi. ‘80’li yılların yenilmişlik, harcanmışlık, savrulmuşluk psikolojisi içinde bu rüzgârın fırtınası unutmama, değer inkârı, ve ihmalkarlık olarak biçildi. Edebiyatta bütünsellik anlayışı kaybolduğu için, yeni kuşak, fili dokunabildikleri yer olarak tanımlayan körlere benzedi. Buna, Özal’lı yıllarda kısa yoldan şöhrete ulaşma tutumu da eklenince, rotatiflerden yazar yağmaya başladı. Bir öykücünün kitabının çıktığı günde unutulmasını, iyi öykücülerin gözden kaçmasını, eski kuşak öykücülerin değerlerinin yeterince bilinmemesini, toplum olarak belirttiğim olgularla ve elbette elbirliğiyle böylece “başardık”.

Yasemin Yazıcı

Edebiyat ortamında göz ardı edilmek, pek çok ünlü edebiyatçının başına gelmiştir. Ölüm sonrası gündeme gelmek, neredeyse yazarların, edebi yazgıları olmuştur çoğu kez. Bunda en önemli etken, edebiyatı besleyen ana damarın, yaşanan günlere bireysel olarak bir karşı duruş içermesidir. Kimi zaman, yazarın yapıtlarındaki düşünsel arka plan, yükselen muhalefetle birlikte eşkonumlanabilir, örneğin, yetmişli yıllarda olduğu gibi... Elbette bunu geçmiş siyasal geçişlerle de örneklemek olası... Yazar ve sanatçının yapıtlarındaki öngörüler, bilgi ve sezgilerinin sentezinden oluşuyorsa, siyasi tarihsel etkilerden en bireysel yazar bile kaçınmaz aslında. Sonuçta yazarlar, güncel olana duydukları kuşkuyla, başka bir algılama ve alımlama duyarlılığındadır. Bu yüzden iktidarla yan yana duramazlar bir türlü. İç özgürlükleri bunu reddeder. Ne var ki edebiyatçılar da, sıradan insanlar gibi günlük yaşamın ayak bağlarından kolayca koparamazlar kendilerini... Edebi bilinç, ancak bir soyutlanma dünyası verebilir yazara. Bununla birlikte, edebiyat ortamı da, iktidar aralıklarıyla güncellenirken, ilişkiler bütününde geçerli olansa, yalnızca kendi başarısına (!) dönük, faydacılığın peşinde olanın, gündemde hızla yol aldığıdır. Çünkü o iktidar alanlarıyla koşut ruhludur. Böyle bir tabloda, edebiyat ölçütlerinin ne olduğunu nasıl değerlendirebiliriz?... Seksenli yılların sonunda, gündem tutan çoksatar listeleri, onca yıl sonra edebiyat hayatımıza ne getirmiştir? Bunun karşısında eleştiri ve edebiyat kaygılarımız nasıl konumlanmıştır? Şimdi aklıma gelen, Adnan Özyalçın ile Nurten Ay’ı, hangi edebi dalga bir ödüle ortak etmiştir?... Ya da Ayhan Bozırat neden görülmemiştir yıllarca... Sonra, Sait Faik ödülü verilen Gülderen Bilgili nerededir şimdilerde? Yakın dönemde, biraz göz önüne çıkan Jale Sancak, uzunca zaman neden fark edilememiştir? Ya da son zamanlarda okuduğum ve yeterince tanınmamasında şaşırduğım Sezer Ateş Ayvaz, edebiyatın neden hâlâ gündeminde yok? Tüm bunlara eklenecek çok örnek olay ve kişi var. Ne yazık ki! Sonuçta, devlet ya da özel üniversitelerde, bunca edebiyat bölümü öğrencisi ve öğretim üyesi neler inceliyor diye hep merak etmişimdir. Sözgelimi, edebiyatın bugün yükselen değerleri olan yazarlarla, reklam ilişkisinin kronikleri tutulmuş mudur ya da ödül yıllıklarından yola çıkılarak kimi ilginç sonuçlara ulaşılmış mıdır?

Mustafa Balel

Özellikle 1990 sonrasını yakından izleyebildiğimi söyleyemem. Bu yüzden de nesnel bir değerlendirme yapma olanağım yok tabii. Ahkâm kesmelerden oldu bitti nefret etmişimdir. Üç kitap okuyup otuz üç kitap hakkında fetva veren “bilgiç amca”ların, “bilmiş teyze”lerin durumuna düşmekten çekinirim.

Yirmi yıllık bir dönemi yargılamak kolay mı? Şöyle bir bakıyorum da kimler geldi, kimler geçti? Her şeyden önce koskoca bir 12 Eylül silindiri geçti ülkenin üstünden. Edebiyatın da... Kimileri ülkeyi, kimileri edebiyatı terk etti. Kimileri küstü. Kamp değiştirenler, hatta hidayete erenler oldu. Ayrıca her dönemde rastlanılabilen küsüp bırakanlar, bir atımlık barutu olanlar...

Nesnel, ayrıntılı değerlendirmeleri gelecekte çıkar ilişkilerinden uzak, edebiyata sevgiyle bakmayı bilen eleştirmenler ve edebiyat tarihçileri yapacaktır nasıl olsa diyor ve naçizane “özel” yaklaşımına geçiyorum:

“Öykü” dergisi yazarlarından Antalya'nın kıyıcığında mütevazı bir yaşam süren bir Duran Yılmaz vardı. Toroslar'da yaşayan Yörüklerin sıcak bazlama kokularını getirirdi burnunuza, yayık ayranlarının kekik kokusunu alırdınız öykülerinde gezinirken. En son anımsadığım 1991 ya da 92'de *Kadın Korkusu* adlı hikâye kitabı çıkmıştı. Taşra duyarlılığıyla yetişmiş insanların büyükkent acımasızlığı içindeki sızılarını ince bir duyarlılıkla yansıttığı bir kitaptı. Çoktandır sesi soluğu çıkmaz oldu. Ne zaman anımsayacak olsam dostluk adına, öykü adına bir kıpırdanma duyarım içimde. Etkinlik dönemleri soruşturmanın dışında kalan birkaç ismi, gözden kaçmış, öykülerinin değeri yeterince bilinmemiş farklı kuşaklardan öykücülerini, başlıbaşına bir yazı konusu etmem sanırım daha uygun olacak.

Bu arada, madem “ihmal edilmiş, hakkı yenilmiş bir öykücü” araniyor, *Gurbet Kaçtı Gözüme*, *Turuncu Eleni*, *Karanfilli Ahmet Güzellemesi* ile Mustafa Balel ne güne duruyor sahi?

Birsen Ferahlı

“1980'den günümüze unutilan öykü yazarları ve unutuluşun nedenleri?” sorusu beni hüzünlendirdi. Neyi unutmamak ki son yirmi beş yılda? Taşımakta zorlandığımız anılar, belleğimizi altüst etti. Ardından, tüketim yakıtıyla çalışan ‘hız çağı’ başladı. ‘Aynılaşma Yüzyılı’nın insanı, veba salgınında ölen ortaçağ insanı kadar çaresiz kaldı bu ruh kıyımı karşısında. Sanata tutunmaya çalışıyoruz. ‘Biz’i oluşturan birimler nelerdi, onların peşine düştük. Yeniden okumalar başladı. Edebiyat toplantılarında bir araya gelmeler, edebiyat dergilerinin yoğun çabaları, “ne, nasıl yapılmalı?”, “doğrusu nedir?” diye arayışlar umudu artırıyor.

Öykü kitapları çok sayıda baskı yapmıyor; her şeyin iyi gittiği durumlarda bile, yeni bir kitap, bin ila üç bin arasında okura ulaşabiliyor.

Aldıkları ödülleri de yapıtların uzun süre gündemde kalmasına yetmiyor.

Örneğin, Vus'at O Bener ve Mehmet Zaman Saçlıoğlu, 1993 yılı Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü paylaşmışlar. Biri ‘usta’, diğeri ‘genç’ iki öykücü. Sanattaki kesintisiz akışı duyumsayabilmek için, ‘usta’nın edebiyat dilini özümsemiş; böylelikle, genç öykücünün getirdiği yeni sesi duyma yetisini edinmiş olmalıydık. ‘Hız çağı’nın ritminde bir şeyleri yitirdik besbelli.

Sevmekten kavrayışa uzanan bir çabayla daha çok, daha derin okuyarak belleğimize hükmedebiliriz belki yeniden.

Gürsel Korat

Ne yalan söylemeli, Kemal Tahir'in romancılığıyla bağdaşmasam da öykücülüğünü severim. Değişik adla, tefrika halinde yayımladığı öykülerin kıymeti bilinemedi. Belki de bunda, romanlarını gereksiz yere sosyolojik tezlerle donatmasının payı oldu ve öykücülüğü gölgede kaldı.

Orhan Kemal, adına roman ödülü verildiğinden midir, bilmem, öykücülüğü öne çıkmıyor. Oysa Orhan Kemal'in öykücülüğü romancılığından daha etkilidir.

1980'den sonra yazmaya başlayıp da değeri bilinememiş olmak ise, sanırım "teknik" açıdan henüz söz konusu edilemez. Yirmi yıllık süreyi, edebi değerin kavranmasına ışık tutacak ölçüde uzun bulmuyorum. 1980'den beri pek çok yazarın hak ettiği ilgiyi görmediğinden fazlasıyla eminim, ancak bugün ilgi gören pek çok yazarın da yarına kalacağından hiç emin değilim.

1980'le başlayan süreci değiştirecek bir edebi dönüşüm henüz ortaya çıkmadı. Bu dönem hâlâ 1980'le başlayan dönemdir ve kabul etmeli ki, bir dönemi "içinden" değerlendirmek o kadar da kolay değildir.

1980'den sonra çok satmanın, popüler olmanın, magazin bir parçası haline gelmenin önemi çok iyi anlaşıldı, ama yalnızca "edebi olanın" değeri bilinemedi. Bu nedenle benim gibi edebi ölçüleri göstererek ayak direyenlerin hiçbir onay görmeden bir köşede oturmaları kaçınılmaz oldu. Eskiden, değeri öldükten sonra anlaşılan edebiyatçılara acırdım; şimdi, öldükten sonra değerinin anlaşılacağını sananlara acıyorum. Okur edebiyattan koşturdu. Artık kutsana kutsana bir fetiş haline getirilen kitabı okusa da edebiyatı bilmeyen bir kuşak yetişiyor.

Gülseren Engin

1980'den bu yana öyküleri gözden kaçmış, değeri yeterince anlaşılmamış ya da bilinememiş yazarlar olarak Lütfiye Aydın, Remzi İnanç, Turgut Acar, Dinçer Sezgin, Mehmet Güler ilk aklıma gelen adlar olur. Eminim şu anda anımsaymadığım daha pek çok öykücümüz de aynı gruba girebilir. Adlarını saydığım ve her biri çok değerli olan bu öykücülerimizin hak ettikleri gibi yeterli okur kitlesine ulaşamadıklarına inanıyorum. Bunun pek çok nedeni var. Son yıllarda romana gösterilen ilgi ne yazık ki öyküye gösterilmiyor. Öykü kitaplarının satışı azaldıkça okunan öykücüler genelde reklamı iyi yapılan, okurun önüne altın tepsiyle sunulan yazarlar oluyor. Diğer yazarlar ne kadar iyi öykücü olsalar da okura ulaşmakta zorluklarla karşılaşılıyorlar. Az satıyor diye yayınevleri öykü kitaplarını yayımlamak istemiyorlar. Yazarlar ise kitaplarını yayımlatsalar bile dağıtım engeli çıkıyor karşlarına. Eğer okur o yazarların kitaplarını kitapçılarda aramıyorsa sipariş yapılmıyor. Kitabevlerinin raflarına giremeyen kitap okura ulaşamıyor. Okur da raflarda görmediği kitabı sormuyor. Bir kısır döngü bu. Yayınevlerinin tanıtım kampanyalarıyla çok satan yazarların kitapları sunuluyor okura. Okur da sadece onları okuyor, diğerlerini tanımıyor. Böyle olunca giderek unutuluyor pek çok yazar.

Unutulmaya başlanan yazarlara gelince ilk aklıma gelenler Halikarnas Balıkcısı, Samim Kocagöz, Tanık Dursun K., Tomris Uyar... Edebiyat dersleri Cumhuriyet dönemini yeterince kapsamıyor. Genç kuşaklara tanıtılmayan pek çok değerli yazarlarımız da kitapları raflardan kalktıkça unutulmaya başladılar.

Faruk Duman

Seksenden bu yana -elbette okuyabildiğimiz kadarının içinde- değeri bilinmemiş ya da üzerinde yeterince durulmamış yapıtlar tabii ki var. Bunlardan biri kanımca Hulki Aktunç'un *Güz Her Şeyi Bilir*'idir. Yazarının değeri biliniyor, ama bu kitabın daha çok tartışılması, konuşulması gerekirdi. Hem de pek çok şey söylenebilirdi; sözcükleri üzerine, şiirle ilişkisi üzerine, sesi, düşüncesi, görsel derinliği üzerine. Daha yakından incelenebilirdi.

Adam Öykü'de bir ara öykülerini okuduğumuz Seçkin Gündüz de sanırım öykülerini kitaplaştırmadı, ama bir öykünün ilgi çekmesi için bir kitabın içinde bulunması şart değildir. Yine aynı dergide iki öyküsüyle karşımıza çıkan Mehmet Demirgüneş... Mehmet üniversiteden arkadaşım. Yazdığı ilk öyküler dergide çıktı, ama gerisini getirmedi. Çok yetenekliydi. Mehmet, nerelersin be?

Hikmet Temel Akarsu

Kanımca, sevgili dergimiz, edebiyatın belli bir alanına yoğunlaşarak çok sağlıklı bir tasarrufta bulunmuş; bu alandaki en saygın referanslardan biri olacağını ilk sayıdan itibaren göstermişti. Fakat gönül isterdi ki bu güçlü çıkış, edebiyatın yenilikçi alanlarına da sirayet ederek kapsayıcı bir hal alsın. Belki de ilk sayılarda olmamızın getirdiği bir yansıma olarak, klasik öykü dergiciliğinin ele aldığı edebi damarlara, yazarlara, tarzlara, üslupçuluklara, duruşa ve telakkilere aynen devam etme yolu seçilmiş gibi gözükmektedir. Halihazırda *Adam Sanat* ya da *Düşler* gibi saygın edebiyat dergilerine göre hangi farklılığı ortaya çıkardığımızı bilememekteyim. Bu, yazar, danışman, yorumcu isimlerine kadar kapsayıcı bir halde. Bunun sonucunda öyküdeki olağanüstü potansiyeli ve öykünün çağımızın en önemli edebiyat formu olması olgusunun hakkını verebilmemiz zorlaşmaktadır. Bunun bir yansıması olarak, çağdaş öykünün en önemli türleri olan bilimkurgu, disütopya, fantastik, korku, "cyberpunk", "noir", "gothic", "underground", "epic", "heavy metal", "anarko-feminist" vs. gibi tüm dünya edebiyatlarını kasıp kavuran türlerden habersizmişçesine unutulmuş bir tarzı sürdürüyor gibi gözükmekteyiz.

O yüzden de bu tür tarzların ülkemizdeki öncel yazarları, her biri birer öncü rolü oynamış ilginç ve yüksel profiller bu listelerde pek zikredilmemektedir. Bu, hüznün vericidir...

Örneğin, disütopya ve bilim kurgunun Zühtü Bayar'ı, Rock'n Roll'ün Taner Ay'ı, bilimkurgunun Müfit Özdeş'i, muhalif duruşun ve psiko-seksüel öykünün Barlas Özarıkça'sı, fantastiğin Cumhuriyet Orancı'sı, fantastik ve bilimkurgunun Bülent Somay'ı gibi bir zamanların çok değerli ve yenilikçi yazarlarına hak ettikleri itibarı vermeden öykü sanatında çağdaş bir yere gelmemizin pek mümkün olabileceğini sanmıyorum...

Zafer Doruk

Önceki kuşak öykücülerden bugün yazmayı sürdürenler dergilerde çok az görünüyorlar, pek kitap bastırmıyorlar. Öykü dünyasında daha çok öykücü kimlikleriyle, deneyim, birikim ve ağırlıklılarıyla var olmayı tercih ediyorlar.

Sosyoekonomik koşullarıyla birlikte her dönem öyküsünün kendi iç dinamikleri var, o dönem öyküsünü ve öykücülüğünü bu dinamikler belirliyor. Öykücü kendi döneminde varını yoğun-

ÖYKÜ SORUŞTURMA

nu ortaya koyup o dönem okuruna kendini kanıtıyor, enerjisini ve zamanını iyi bir öykücü olmak için harcıyor, okunuyor, gündemde kalabiliyor. Bugün geldiği noktada ise değerinin anlaşılıp anlaşılmadığı, okunup okunmadığı bugünün okur profiliyle ilgili bence.

Günümüzde peş peşe yeni öykücüler geliyor; çok sesli, farklı tarzlarda öyküler yazılıyor, türler arasında alışverişler gerçekleşiyor. Zaten belli sayıda olan öykü okuru, bildiği eski kuşak öykücülerin yerine yeni sesleri izlemeyi tercih ediyor. Önceki kuşak öykücülerin elbet az da olsa sağlam bir okuru var. En azından okurun ve genç öykücünün ufkunun açılmasında, gelenekten beslenmelerinde önemli katkıları olduğu gerçeğini göz ardı edemeyiz. Bu öykücülerimizin günümüz okurunun inişli çıkışlı beğenileri üzerinden yapılacak bir değerlendirmeye gereksinimleri olduğunu da sanmıyorum. Türk öykücülük tarihinde zaten hak ettikleri kadar bir yer almışlar ya da alacaklardır. Örneğin, çok değil, altmış-yetmiş yıl sonrasının okuruna seslenmişse okunacaktır, gerisinde kalıyorsa bugün olduğu gibi unutulacaktır. Günümüzde piyasa koşullarına göre yazanlara gelince, belki bir süre daha gündemde kalacaklardır.

Aslında unutulup unutulmamak meselesinin biraz da öykücünün kendi meselesi olduğunu düşünüyorum. Kimi öykücülerimiz hayat kendisine bir şeyler dayattığında ilk elden öykücülüğünü harcaıyıp kurtuluyor; oysa öykücülüğün ilk kurtarılabilecekler arasında olması gerekmez mi? Kimileri de dönemsel şeyler yazıyor, dönem değiştiğinde de unutulmuşluğun anaforuna takılıyor. Bir başka sorun, öykü yazınımızdaki birikimin yeterince değerlendirilememesi, gençlere tanıtılmaması. 80'li yıllardan bu yana unutulmuşluğa itilmiş çok ad var, hepsini saymam yer açısından mümkün değil, düşündüğümde ilk anımsadığım adlar şunlar:

Hakkı Gümüştaş, Naci Girginsoy, Fazlı Yalçın, Ali İhsan Mıhçı, Celal Özcan, Durali Yılmaz, Rasim Özdenören, Süheyla Acar Kalyoncu, Aysun Uğur Kezer, Süalp Çekmecı, Ahmet Say, Cafer Hergünel, Osman Çeviksoy, Ali Nurettin Gürses, Cemile Çakır, Ahmet Tılgar, Zeynep Karabey, Şükrü Bilgiç, Yıldız İncesu, Lütfi Kaleli, Şevket Bulut, İsmet Tokgöz.

Ayrıca adları bilinen, aralarında kimi ustalık düzeyine ulaşmış, ama öykülerinin 80'den bugüne çok okunmadığını ya da yeterince değerlendirilmediğini düşündüğüm öykücülerden ilk aklıma gelenler de şunlar:

Feyyaz Kayacan, Aysel Özakın, Afet İlgaz, Talip Apaydın, Selçuk Baran, Tezer Özlü, Nadir Gezer, Bekir Yıldız, Zeyyat Selimoğlu, Ümit Kaftancıoğlu, Mehmet Başaran, Ayhan Bozırat, Durusun Akçam, Güven Turan, Necati Güngör, Yusuf Ziya Bahadınlı, Nursen Karas, Sevim Burak, Remzi İnanç, Hakkı Özkan, Fakir Baykurt, Mahmut Alptekin, Kemal Bekir, Habib Bektaş.

Ethem Baran

Hayatın her alanında olduğu gibi sanatın ve edebiyatın da önünde, kıyısında, gerisinde, derinlerinde, görünmez yerlerinde olanlar var. Görünmez yerlerinde olanların kimi kendi seçimiyle bile isteye, kimi görmeyen gözlerin, işitmeyen kulakların, katılmış yüreklerin kıyıcı hoyratlığıyla atılmışlardır oraya; kimi de ideolojik savrulmaların.

Unutulmuş, gözden kaçmış, değeri bilinmemiş öyküler, öykücüler sorusu muhatabı için tuzaklar da taşıyor elbette. Sorunun kendisinde olduğu gibi "unutma" tehlikesinin yanında, "değerini anlayamamış" olmanın ve haberdar olamamanın şanssızlığı da söz konusu yanıtlayacaklar için.

Hangi öykü ve öykücülerin unutulup unutulmayacağı, değerlerinin bilinip bilinemediği sınırlarını belirleyemeyeceğimiz bir zamana bağlı tabii ki, ancak yine de bazı öykücülerden söz etmek ödenmesi gereken bir vefa borcudur.

İsmet Tokgöz, *Bir Kadırğa İçin Yaz Resmi*. 1982 yılında çıkan bir ilk kitap bu. Yazarının başka kitabını görmedim. Küsmüş olmalı.

Edebiyata küsen ve değeri bilinmemiş bir başka yazar da Selçuk Baran'dı.

Akademi Kitabevi 1984 öykü ödülünü *Çiçeklerle* adlı kitabıyla alan Şükran Farıma 2002'de *Bir Ağaç Bir Kadın*'la çıktı karşımıza, ama yine sessizlikle karşılandı.

Farıma'dan bir yıl sonra aynı ödülü *Sessiz Çiğlikler*'la alan Semra Özdamar ve diğer kitabı *Kadırğa'da Son Horon*.

Daha eski kuşaktan Faik Baysal ve kitabı *Nuni*.

1986'da Akademi Kitabevi, 1988'de Sait Faik Öykü Ödülü'nü alan Gülderen Bilgili ve *Bir Gece Yolculuğu*.

Celal Özcan, *Düğüncüler*.

Hüseyin Akyüz, *Beyaz Güvercin*.

Cengiz Öndersever, *Kapalı Sevdâ*.

Behçet Çelik

Unutulmaktan, gözden kaçırmaktan söz ettiğimizde, edebiyat dünyasında bir ana akımın varlığını kabul ediyoruz demektir. Bu ana akımın unuttuklarından, gözünden kaçanlardan söz ediyoruz aslında. Oysa bu ana akımın dışında da öykü ve öykücüler var. Geçmişte olduğu gibi, bugün de ana akımın dışında kalanlar, dışında kalmayı yeğleyenler belirli bir çevrede okunsalar da, ana akım tarafından görülmedikleri için gözden kaçırmaktalar. Unutulmak dediğimiz şey, aslında ana akımın görüş alanında dışında var olmak, var olmayı yeğlemek.

Gözden kaçmış, değeri yeterince bilinmemiş öykücü denildiğinde aklıma ilk olarak Fahri Celal Göktulga gelir. 1990'ların unutulmuş kimi yazarların yeniden gündeme geldiği, kitaplarının yeni baskılarının yapıldığı yıllar olmasına karşın -örnek vermek gerekirse, Nahid Sırrı Örik, Osman Cemal Kaygılı, Kenan Hulusi, Suat Derviş'i sayabiliriz- Fahri Celal'in adı, Çehov tarzında öykünün Türkçedeki ilk ve en önemli temsilcilerinden biri olduğu halde pek anılmadı, gözden kaçtı sanki. Onun öykülerinin yeniden basılmamasının, dergi ve gazetelerde kalan öykülerinin derlenmemesinin büyük bir kayıp olduğunu düşünüyorum.

Daha yakın yıllardan bir isim vermek gerekirse: Afşar Timuçin'in öykücülüğünden pek söz edilmemesi beni hep şaşırtmıştır. Oysa gerek *Neden Bazı Akşamlar*, gerekse *Denizli Pencere* önemli öykü kitaplarıdır. Afşar Timuçin'in öyküleriyle Fahri Celal'in öyküleri arasında bir akrabalık var gibi gelir bana. Yalınlık, halkın gündelik hayatından kesitler ve ironi. Belki de unutilan isimler değil eğilimler öykü dünyasında. Ana akımın görüş alanına girmeyen nitelikler olsa gerek bunlar.

Şunu da belirtmek isterim. Esendal'ın adı öykücülüğümüzden söz edildiğinde hep anılır. Dolayısıyla gözden kaçmamıştır, ama onun geleneğini sürdüren yeni kuşak öykücüler nedense gözden kaçmakta. Onların isimlerini de on-yirmi yıl sonraki benzer bir soruşturmalarda anarız artık.

Kemal Gündüzalp

1980'de yaşanan olumsuz "kırılma" belleksizliğe ve köksüzlüğe yol açmıştır. Halit Ziya Uşaklıgil, Sadri Ertem, Mehmet Seyda, Necati Cumalı, Samim Kocagöz, Metin İlkin, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Selçuk Baran, Ümit Kaftancıoğlu gibi adlar, 1980'den bugüne unutulmuş, öyküleri gözden kaçmış, öykülerinin değeri yeterince bilinmemiş çeşitli kuşaklardan bazı öykücülerdir. Nedenleri arasında birikimi önemsememek, toplumsallıktan ve gerçekçilikten uzaklaşmak, yenilikçilik "tutuculuğu"na takılmak, "post-modernist" metin saplantısına kapılmak, yabancılaşma sonucunda oluşan sevgisizlik ve vefa duygusunu yitirmek gibi yığınla gerekçe sayılabilir. Ayrıca eski "muhalif"lerden olması nedeniyle, Refik Halit Karay'ın bir öykü ustası olduğu gözden kaçmış, unutulmaya terk edilmiştir. Toplumcu gerçekçi yazınsal anlayışıyla başka bir coğrafyayı anlatan ve "savaşımci kişiliği" nedeniyle yalnızlaştırılan Bekir Yıldız, ölümünden sonra ısrarla anılmamış, unutturulmaya çalışılmıştır. Yine sosyalist bir yazar olan Aysel Özakin'in yurtdışına gidişinden ve gözden uzak düşmesinden sonra yazın dünyasında "unutma" egemen olmuştur. Yalnızlık sorunsalını anlatışı ve kendine özgü yalın anlatımıyla önemli bir yazar olan Necati Tosuner'in öykücülüğünün kırkıncı yılında "ilan"la yayıncı araması bir değerbilmezlik örneğidir. Erken ölümüyle öykücülüğü yarım kalan İzzet Kılıçlı ve öykücülüğünü tam kanıtlayamasa da Semra Özdamar'ın unutulmuş olması insana acı veriyor.

Unutanlar, unutulmaya yargılıdır. Gözden kaçırılanlar da gözden çıkarılır. Yeterince değer vermek, giderek bir değer yitimine yol açar. Bu değerlerin yeryüzü yazınsal birikimine eklenmemesi için, yeryüzü kültürel kalıtının yanı sıra yerel öykü birikimi de bilinmelidir.*

* Bu notlara karşın, yukarıda anılanların yanı sıra, "unutulan" birçok başka yazarı da kapsamı nedeniyle, birikimin değerlendirilmesi, belleğin tazelenmesi açısından, Dünya Kitapları'nın düzenlediği "seçme öyküler" dizisinin anımsanması ve bu çabasından dolayı yayın yönetmeni Feridun Andaç'ın kutlanması gerekiyor.

Onur Caymaz

Önceki soruşturmaya cevap vermekte zorlandığım için katılmadığımdan, onun üzerinden konuşmak pek de doğru değil. Üstelik bir kolaylık gibi bile görülebilir, ama bir yandan da oraya bakışta bir uzak açığı sağlıyor.

Edebiyat eseri ya da edebiyatçı için, özellikle 80 sonrasında unutulmak, klişe bir deyişle "kötü kader". O günler bile çoktan unutulmuşken ya da öyle görünüyorken, edebiyatın ve dolayısıyla edebiyatçının unutulması da normal aslında.

Kaldı ki insan, hafızasıyla malum; birtakım sıralamalar kendisinden istendiğinde, iyi ya da kötü niyet aramaksızın bazı kişileri ya da olayları unutabiliyor. Burada önemli olan "unutanın" insan olması değil. Edebiyat yapıtının zamanın ya da tarihin belleğinde ne kadar yaşayacağı önemli. Bizim bilmediğimiz bir yerde bilmediğimiz bir kişi bile hatırlıyorsa, o eser hatırlanmıyor mudur? Ben söz konusu soruşturmada Bilge Karasu, Tarık Dursun K., Gülderen Bilgili ve Adalet Ağaoğlu adlarının orada yeterince anılmadığını düşünüyorum.

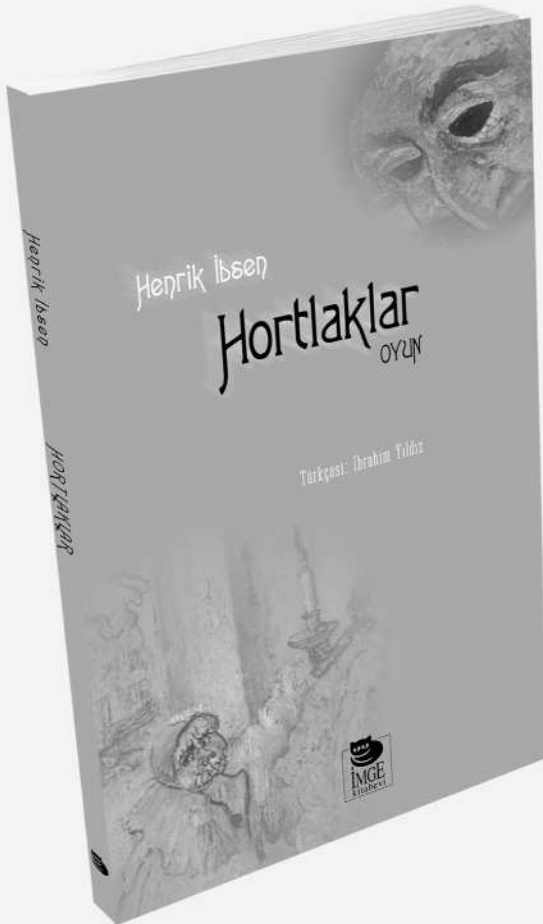
Nedenine gelince: Her şeyden önce hafıza gibi bir sorun var. Güncel olan biraz daha çabuk ilgi çekiyor sanırım. Biraz da vefadan söz edilebilir belki.

Ama aşk hakkında aşağıdaki satırları seksenlerin hemen öncesinde yazmış bir Tarık Dursun

K'nın, aşkın bile içinin boşaltılabildiği bir dönemde, üstelik yaşarken, çok da anılmaması normal değil mi?

“Ah, evet, mühim olan, aşktır! Çünkü aşk ekmektir, çünkü aşk ev kirasıdır, çünkü aşk aybaşıdır, çünkü aşk taksittir, ajans haberleridir; kaçıştır, izlenmektir, saklanmaktır, kuşatmadır, tabancadır, kurşundur, tutuklamadır, gözaltıdır, bildiridir, geriye dönüştür, günah çıkartmadır, suçlamadır, yabancılaşmadır, mali denge vergisidir, tassarruf bonosunun kalkmasıdır. Bir ay doğar Fıstıklı'dan, suya sapsarı yansır, Şehir Galerisi'nde acemi bir ressamdan sergilenen bir tabloda güller küskünce solar, karanfillerin yaprakları dökülür, denizin gel-giti durur: Boğaz köprüsünün ayakları dibinde pezevenğin biri kızoğlankız Hayriye'yi bin liraya BMW'li bir ecnebiye satar ve bütün dünya haykırır: 'Mühim olan aşkımız - Mühim olan aşkımız.'”

İ M G E K İ T A B E V İ Y A Y I N L A R I



Ünlü Norveçli oyun yazarı
Henrik İbsen'in
olgunluk dönemi ürünlerinden

Hortlaklar

başlıca erdemi ikiyüzlülük
olan bir toplumsal yaşayışa
cepheden yöneltilen bir
saldırıdır.

Türkçesi: İbrahim Yıldız

104 Sayfa
6 YTL

